

LOD (100) sb m

lód, lod-.

sg N lód (25). ◇ G lodu (12). ◇ D lodowi (1). ◇ A lod (12). ◇ I lodem (10); -em (4), -(e)m (6).
◇ L ledzie (20), lodu (5); lodu *RejFig*; ledzie : lodu *RejWiz* (1:1), *RejZwierc* (4:3). ◇ pl N lody (9).
◇ D lod(o)m (1). ◇ A lody (4). ◇ I lody (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) – XVIII w.

Zamarznięta woda; kra; glacies Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; concreta in flumine crusta, crystallum, aqua gelu concreta Cn (100) : Murm 17; Mymer¹ 4; gdi przifchedl do Wody na lyod za yey [Zofii] namowka prawye rozfkazanym thamże na lyedzye czudzolofthwo Inya popelnyl LibMal 1554/186v; HistAl F4v; A [młody] grzebłby fie do tego [do rozkoszy] by Inadz y pod lodem RejWiz 22v, 127v; DZiewkã prãlá ná lodu RejFig Aa4v; RejZwierz 37 [2 r.]; BielKron 177, 286, 294, 335, 361v [2 r.] 433, 434; Mącz 140a, 146a, 180c; Górndworz B3; RejPos 71; A ná Wiofnę fkoro lody zginã/ y pogody náftaná/ Spuść/ rozładźze Piątники do Stáwow Strum P2v, N2, N4 [2 r.]; CzechRozm 85 [3 r.]; Oczko 10v; KochPs 213; StryjKron 320 [2 r.]; boś musiał iść morzem/ [...] które dziś mrozy lodem vgruntuia KochPam 83, 87; KochPieś 3, 45; Calep 456a; Ieden [...] ich [flisów] doglądác ma/ áby nigdy burtã ná ziemi nie ležálá/ áni fie lodu bałá. GostGosp 88, 56, 60, 70, 80, 104; GrabowSet V4v; [zima] Słońce pędzi ná ftronę/ w l[e]dźie włyfłka ftoij RybGęśli B4; JanNKarKoch F; CiekPotr 23; KlonFlis C3v.

W połączeniach szeregowych (5): Ignis, grando, nix, glacies [...] Ogień/ grad/ Inieg/ lod WróbŻółt 148/8; LubPs ff3v [2 r.]; RejWiz 141v; GrabowSet V4v.

W porównaniach (19):

Jako comparatum (16): FalZioł IV 7a; Wtora [wilkość] lodowata na wzraz lodu przezrzyftego. GlabGad B5; RejWiz 40; nádzyeia niewdzięcznym prawie iák lod ginie HistLan F4; RejZwierc 62, 137v, 164v, 166v; ia tego zá rzecz pewną [...] mieć nie mogę/ áni fie ná takim mniemaniu/ ktore flábize baczę być nád iefienny lod/ budowác niechcę. CzechRozm 162; Oczko 9; KochPieś 15; GrabowSet C2v, 14; VotSzl Fv; CzahTr I4v. Cf »zimny jako lod«.

Jako comparandum (3): RejPs 216v; Wypulzcza lod iáko Kryfztał fztukami niemálemi LubPs ff3; A szrész po ziemi/ iáko popiół/ rozsiéwa. Lód z niebá miecé/ iáko bláchy lupáné KochPs 213.

W przeciwstawieniach: »lod ... skała (2), ogień (1)« (3): nie ná ledzie ále ná fkále fiedzimy/ nie wczynicie nam nic OrzRozm F4; Prot C2v; chwalcie zgodnie Pána/ co gdy chce w lod obrácá ognie GrabowSet X2v.

W charakterystycznych połączeniach: lody tajã, zeszyły; po lodzie jeździć, przejść; lodem jechać; lody łamac (2); lod jesienny [= cienki], mięzszy, miękki, rozciekły, słaby, śliski, twardy; lodu kawalec, sztuka (2).

Przysłowia: RejWiz 80v; Prot C2v; Kto ma ftárãnie o flawie Ten poćciwy hándel wiedzie/ A nie buduie ná ledzie. RejZwierc [233].

OrzRozm F4; KochPieś 15; brácia náfzy iáko ná ledzie w támtych kráiiách [przygranicznych] fiedzieć/ y poltáremu wfrogich cymborzech Tátárfkich wodzeni będą. VotSzl Fv.

RejWiz 40; Więc mu fje záchce w thanek/ áliści fie fliza iáko kozieł po ledzie. *RejZwierc* 62, 137v, 164v, 166v, 180, 238v; Ale ią [sławę] dziś wiele ich kładzie pod fwe nogi. Ná ktoreyby ná ledzie pofliznąć fię mułzą *CzahTr* I4v. [Ogółem 8 r.].

Zwrot: »lodem umarznąć« (1): A gdy zimie [jezioro] lodem vmárzło/ zebráli fię do niego fáfiedzi/ z proceffią Kápłanow *StryjKron* 350.

Wyrażenia: »wieczne lody« (1): nigdy látá nieuználi/ Y ogniów palić ludzie nieprzeftáli/ Prze mróz gwałtowny/ y prze wieczné lody. *KochFr* 88.

»zimny (jako) lod« (2): Miluchnym łobie płyńcie łzumem wody/ Niech was nie przykrywáią źimné śliłkié lody. *PudłFr* 67; *Calep* 449a.

Szeregi: »lod i (a) mroz« [szyk 1:1] (2): z czyiegoż żywothá wyłzedł lod [glacies]? á mroz [gelu] z niebá kto zrodził? *Leop Iob* 38/29; *KochFr* 88.

»lod, (i, albo) śnieg« = *gelu, nix PolAnt* [szyk 3:3] (6): *BibRadz Iob* 6/16, *Sap* 16/22; ząwždy śnieg y lod blifko morzá lodowátego *BielKron* 434; źimie ná Nartach fie wożą po ledzye álbo po śniegu *BielKron* 434; *BudBib Iob* 6/16; *KochFr* 57. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.].

W przen (5) : *KochPam* 83; Przecz y ia próżę przydz w me wpułzmartwione Smyłły: á zápal w lody obrocone. *GrabowSet* Xv.

Zwroty: »rozpłynąć się jako lod« (1): a grzechy twoie rofpłyną fię iáko lod od iáfności słoneczney [sicut in sereno glacies solventur peccata tua]. *BudBib Eccle* 3/16[17].

»roztając jako lod« (1): rozłtáiem iáko lod y śnieg źiemłki/ zwiędniem iáko plod niedonofzony *LatHar* 638.

Wyrażenie: »zimny jako lod« (1): przed ktorą [odpowiedzią] fie wywody ich źimne iáko lod/ przed letnią łłoneczną gorącością rofpłynąc mułzą. *CzechRozm* 115v.

Szereg: »lod i śnieg« (1): *LatHar* 638 cf »roztając jako lod«.

Przen: *Obojętność, nieczulość* (4) : Day áby czulá twoy ogieñ grzeiący/ Co lodem obtoczona Dułzá wyłtěpna *GrabowSet* G; Lod z Dyámentu stoń y zátwardziály Z záltárzáłych nałogow/ Co ták ferce ziął *GrabowSet* G; Przeciw tym lodom/ doday mi pomocy/ Co mą dułżę obięły *GrabowSet* H4.

Wyrażenia »zimny lod« (1): [męzczyzna wszystko uczyni] áby zamku tego gdzie pocźciwość miełzka dobył/ te ták twárde Diámenty łkrułzył/ á zágrzał ow źimny lod/ ktorym cnotliwe białęłowy obłožone ferca máią. *GórnDworz* Bb5.

Cf **GOŁOLEDŹ**